

Expeditie Onderzoek

Lespakket over herdenken en herinneren bij de Romeinen

In Nederland worden oorlogen met een aantal vertrouwde rituelen herdacht. Twee minuten stilte, vlaggen halfstok, de kranslegging op de Dam: de hele natie staat stil bij de oorlogsslachtoffers sinds het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog. Maar hoe zat dat bij de Romeinen? Die zijn in nogal wat oorlogen verwickeld geweest. Op welke manier speelde herdenken en herinneren voor hen een rol? In deze online lessenserie gaan leerlingen aan de slag met deze vraag.

Bettina Reitz-Joosse is universitair hoofddocent Latijnse taal- en letterkunde aan de Rijksuniversiteit Groningen en lid van de Jonge Akademie van de KNAW.

Wat?

De Romeinen vochten veel oorlogen uit op slagvelden. In diverse bronnen staan kleine aanwijzingen die samen misschien de puzzel kunnen oplossen over herinnering en herdenking bij de Romeinen. De onderzoeksvraag die centraal staat, luidt namelijk: Welke rol speelden slagvelden voor de oorlogsherinnering en oorlogsherdenking van de Romeinen? Tijdens de video's en lessen ervaren leerlingen hoe een literatuurwetenschapper te werk gaat en hoe hij of zij antwoord probeert te

vinden op vragen aan de hand van kleine aanwijzingen in gedichten, verslagen, afbeeldingen van veldslagen (bijvoorbeeld stenen reliëfs), monumenten en archeologische vondsten. Leerlingen verplaatsen zich in de wetenschapper door systematisch de onderzoekscyclus te volgen die telkens terugkomt als schatkaart: van eiland naar eiland komt het antwoord op de vraag steeds dichterbij.

Wie?

Onderbouw havo/vwo.

Wanneer?

Het lespakket past bij tijdvak 2, Grieken en Romeinen.

Hoe lang?

Drie lessen van vijftig minuten, met de mogelijkheid tot verlenging door aanvullende opdrachten.

Hoe?

Het lespakket bestaat uit video's, werkbladen voor leerlingen en een docentenhandleiding. Er zijn twee versies: één voor thuisonderwijs en één voor in de klas. In drie lessen worden de verschillende fasen van de onderzoekscyclus doorlopen aan de hand van een video en opdrachten. Als docent kun je zelf kiezen welke opdrachten goed bij de leerlingen en het lesprogramma passen. In de eerste les wordt het onderwerp verkend waarin de leerlingen in groepjes werken aan hun begrip over herdenken en herinneren. Samen bekijken ze een video, beantwoorden ze vragen, duiken ze de literatuur in en ontwerpen ze een onderzoeksvraag aan de hand van een 'vragenkompas'. In deze eerste les staan de onderzoeksfasen 'verkennen en verwonderen' en 'onderzoeksvraag en hypothese opstellen' centraal. De tweede les gaat dieper in op hoe je bronnen zoekt, beoordeelt en gebruikt, waarna de onderzoeksvraag wordt bijgesteld. Bij deze les zijn er aanvullende opdrachten over creatief schrijven en intensief lezen. Het gaat hier om de onderzoeksfasen 'onderzoeksvraag en hypothese opstellen', 'onderzoeksvraag maken' en 'resultaten verzamelen'. In de derde en laatste

les wordt ingegaan op het belang van dit onderzoek. De leerlingen oefenen met presentaties en anekdotes en kunnen eventueel starten met hun eigen onderzoek. De onderzoeksfasen 'conclusies trekken', 'presenteren' en 'nieuwe vragen' staan centraal in deze laatste les.

Wat levert het op?

Leerlingen leren systematisch te werken door het gebruik van de onderzoekscyclus en de focus op onderzoeksvaardigheden. Verschillende vakvaardigheden als het ordenen van informatie, inleven, verbanden leggen, bronnen zoeken, ordenen en gebruiken komen aan bod. Zowel kerndoelen van Nederlands als Mens & Maatschappij staan centraal, waarbij inhoud (Grieken en Romeinen) en vorm (onderzoeksvaardigheden) elkaar afwisselen. Leerlingen krijgen inzicht in het werk van een wetenschapper en leren zelf de onderzoekscyclus toe te passen. Tot slot wordt inhoudelijk aandacht besteed aan de rol van herdenken in onze eigen cultuur, en het 'nut' van historisch onderzoek. ■

Nationale Dodenherdenking op de Dam. Foto: Nationaal Comité 4 en 5 mei. Linkerpagina: Onderzoekscyclus 'Herdennen bij de Romeinen', Rijksuniversiteit Groningen.

Lesmateriaal

- De docentenhandleidingen, werkbladen voor leerlingen en bijpassende posters zijn gratis aan te vragen via rug.nl/expeditieonderzoek en de video's zijn vrij toegankelijk op het YouTube-kanaal van RUG Scholierenacademie.
- Voor de vakken Grieks en Latijn in de bovenbouw van het gymnasium is ook een lespakket beschikbaar. Kijk voor meer informatie en de gratis download op tiny.cc/K7RUG.